

Марија Ђорић*

Институт за политичке студије, Београд

Тања Милошевић

Факултет политичких наука Универзитета у Београду

УТИЦАЈ САУДИЈСКЕ КОАЛИЦИЈЕ НА НАЦИОНАЛНУ БЕЗБЕДНОСТ ЈЕМЕНА**

Сажетак

У раду се анализира улога Саудијске Арабије у рату у Јемену, кроз формирање Саудијске коалиције. Истражен је мотив уплитања Саудијске Арабије у грађански рат у Јемену, са крајњим циљем идентификовања исхода интервенционистичких активности Саудијске коалиције на терену, као и негативних промена у политичкој и безбедносној ситуацији те земље. Анализом садржаја, приказани су ставови унутрашњих актера у Јемену – међународно признате владе, етносепаратистичког Јужног транзиционог савета и побуњеничке групе Хута – о утицају Саудијске Арабије на јеменску политику. Резултати истраживања указују да су, иако је Саудијска Арабија интервенцију у Јемену правдала потребом да потпомогне очување националног интегритета и суверенитета Јемена ради стабилизације стања на терену и консолидације мира, активности коалиције изазвале супротно. Од првобитне идеје гашења активности побуњеника у земљи, припадници коалиције довели су до цепања земље на два дела,

* Контакт: mara.djoric@yahoo.com; tanja.z.milosevic@gmail.com.

** Рад је настао у оквиру научно-истраживачке делатности Института за политичке студије, коју финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС.

и додатног јачања трећег, етносепаратистичког фактора на терену.

Кључне речи: *Јемен, рат у Јемену, Саудијска коалиција, интервенционизам, Хути, ЈТС, Саудијска Арабија, УАЕ, Иран*

УВОД

Регион Блиског истока и Севера Африке завређује посебну пажњу када је реч о безбедносном контексту. То је тако првенствено због „Арапског пролећа” али и активности тзв. „Исламске државе”¹ (и осталих терористичких организација)² на територији Ирака и Сирије, конфликтне ситуације у Либији итд. Чињеница је да се арапски свет тренутно налази у стању кризе, те и да земље које су некада сматране „арапском Швајцарском“, попут Либана³, па чак и земље Персијског залива (јаке „петродржаве“), проживљавају кризе, било на унутрашњем или на спољнополитичком плану. Поред тога, поједина „историјска питања“, као што је питање анектирања делова Палестине или питање окупације Западне Сахаре и даље остају актуелна, усложњавајући безбедносну ситуацију у том делу света. Међутим, Сирија, Ирак, Либија, Палестина и Западна Сахара нису једина кризна жаришта у арапском свету. Рат у континуитету такође проживљавају (и преживљавају) и Јеменци, који се у српским медијима у ретким чланцима јављају као народ којем прети озбиљна хуманитарна катастрофа. О самом рату и актерима укљученим у распарчавање Јемена на унутрашњем и спољашњем плану, углавном нема речи.

Јемен је друга највећа држава Персијског залива, након Саудијске Арабије и једна од две државе региона које не

1 Акроними који се користе за ову терористичку организацију су: ID, ISIS, IDIL, DAESH.

2 Више о деловању “Исламске државе” видети у: Djoric Marija, “ISIS Propaganda – Serbia Case Study“, Collection of articles on the results of the work V-th International scientific and practical conference on April 26, 2019, „Transformation of international relations in the XXI century: challenges and prospects“, Vth International scientific and practical conference on April 26, 2019, Moscow, Diplomatic Academy, Ministry of Foreign Affairs of Russian Federation, Moscow, 2020, стр. 103-114.

3 Ситуација у Либану је додатно отежана након хаварије која је изазвана експлозијом амонијум-нитрата августа 2020. године, за коју се сматра да је по интензитету приближно једнака експлозији атомске бомбе у Хиросими и Нагасакију.

припадају Савету за заливску сарадњу арапских држава и које нису монархије.⁴ Својим државним уређењем и тренутном политичком и безбедносном ситуацијом, Јемен већ на први поглед представља „црну овцу“ заливских земаља, без обзира на чињеницу да, попут својих суседа, и та држава обилује природним богатствима и нафтним резервама. Граничи се са Саудијском Арабијом са којом, упркос потписивању Споразума у Таифу 1934. године, још увек има сукоб око демаркације граница⁵, као и са Оманом. Историјска престоница Јемена лежи у граду Сана, међутим, узевши у обзир да је ово подручје под контролом побуњеника од 2014. године, главни град је привремено измештен у Аден, који такође представља проблематичну територију, имајући у виду да и друга паралелна влада, коју предводи Јужни транзициони савет, такође наводи исти град као своју престоницу.

Јеменску државу тренутно „својатају“ три паралелне владе – међународно призната Влада Јемена, коју предводи председник Абдрабух Мансур Хади (‘Abdrabbuh Mansūr Hādī), затим Јужни транзициони савет (ЈТС) који предводи Ајдарус ал Зубајди (‘Aydarūsaz-Zubaydī) и побуњенички покрет Хута који предводи Абд ал Малик ал Хути (‘Abdal-Mālik al-Hūtī). Узевши у обзир да концепт националне безбедности подразумева одбрану државе и нације од војних и невојних претњи, уз очување територијалног интегритета и националног суверенитета, сасвим је извесно да унутрашња превирања и етносепаратистичка настојања која пропагира ЈТС представљају претњу по националну безбедност Јемена. Активности Саудијске коалиције, поред тога, додатно нарушавају безбедност не само државе као целине, већ и њених грађана, економије и институција.

4 Друга држава је Ирак који је, као и Јемен, у стању политичко-безбедносне нестабилности.

5 Заједничка граница је дефинисана наведеним споразумом 1934. године, али је до отпочињања интервенције Саудијске коалиције у Јемену 2015. године спорадично долазило до сукоба ниског интензитета у пограничним областима, са акцентом на провинције Асир, Џизан и Наџран. До значајне дескалације сукоба дошло је обнављањем Споразума из Таифа 1995. године, којим је поново демаркиран део источне границе Јемена, а затим и новим споразумом који су те две државе потписале 2000. године. Позадина сукоба заснива се на чињеници да наведени погранични регион има велики енергетски потенцијал. Више о сукобу видети у: Murphy, C. (2006). SaudiArabia – YemenBorderDispute. ICECaseStudies. Number 197, Nov., 2006. <http://mandalaprojects.com/ice/ice-cases/saudi-yemen.htm#en1>.

ГРАЂАНСКИ РАТ У ЈЕМЕНУ

Као најзначајнији тренутак у савременој историји Јемена издваја се његов постанак, то јест, уједињење комунистичког Северног Јемена и демократског Јужног Јемена 22. маја 1990. године.⁶ Уједињењем двеју држава, дошло је и до спајања државних институција у једно тело, при чему је дотадашњи председник Северног Јемена, Али Абдулах Салих ('Alī 'Abdullah Ṣālih) задржао председничку функцију, док је улога потпредседника припала дотадашњем владару Јужног Јемена, Алију Салиму ал Бајду ('Alī Sālim al-Bayḍ). Међутим, како то увек бива, равноправна заступљеност политичких актера са Севера и са Југа је изостала, те су јужњаци континуирано запостављани на сваком плану (а посебно политичком и економском). Стога се политичка ситуација у Јемени током последњих тридесет година симплификовано може описати као константна борба за превласт између Севера и Југа, укључујући и периодичне покушаје сепарације јужних провинција. Као најозбиљнији покушаји отцепљења могу се сматрати грађански рат 1994. године (из којег су сепаратисти са југа изашли као губитници) и текућа агресивна настојања Јужног транзиционог савета (ЈТС) да присвоји јужне провинције.

Међутим, баш због чињенице да су досадашњи покушаји Јужног транзиционог савета да отцепи јужне провинције имали мало успеха, а да су се тренутна настојања ЈТС „отела контроли“ у јуну 2020. године, када су јужњаци званично остварили доминацију над острвом Сокотра, неопходно је анализирати због чега етносепаратизам и данас цвета у овој земљи. Може се претпоставити да се главни мотиватор и поспешитељ таквих настојања не крије само у редовима Јеменаца са југа, већ да без активности Саудијске коалиције, која је својим ратним дејствовањем успоставила повољну климу за отцепљење, а посебно ангажовања УАЕ, који отворено подржавају југ, такав развој ситуације не би био могућ.

6 Разлог постојања два државна ентитета Јеменаца у прошлости огледа се у чињеници да је Северни Јемен као држава настао раније, распадом Османског царства, док је Јужни Јемен пре стицања независности 1967. године био британска колонија.

Јемен у огледалу „Арапског пролећа“

Пре него што елаборирамо распарчавање Јемена, важно је објаснити „критичну тачку“ са које је јеменски народ скренуо ка суноврату. Наиме, грађански рат који у Јемену траје и дан-данас отпочео је у таласу протеста у оквиру „Арапског пролећа“ 2011. године, када су Јеменци изашли на улице са захтевом да председник Али Абдулах Салих поднесе оставку. Притеран уза зид, и то након тридесет година на власти, Салих је, на предлог Савета за заливску сарадњу арапских земаља (Arraf 2017, 2), одступио са власти и предао државу у руке Абдрабуха Мансура Хадија (садашњег председника). Ово прво директно уплитање Саудијске Арабије у унутрашња питања Јемена није донело дугорочно решење, јер је јавно мњење постављење Мансура Хадија на чело државе, упркос чињеници да је он својој владавини дао легитимитет победивши на председничким изборима, сматрало видом споразума о подели моћи између политичких елита, који је игнорисао „локалну динамику и историјски маргинализоване групе“, при том мислећи на политичаре са југа (Arraf 2017, 2-3). Уз то, новоформирана влада је занемарила нестабилну економску ситуацију у земљи, што је додатно поспешило незадовољство локалних маса.

Континуирана политичка нестабилност утицала је на свеобухватну националну безбедност Јемена на два кључна нивоа:

- 1) Изопштеност политичара са југа довела је до слабљења осећаја националног идентитета⁷, јачања етносепаратистичких настојања и племенске припадности.
- 2) Безбедносни вакуум претворио је Јемен у „крваву позорницу“ на којој и дан-данас делују терористичке организације попут „Ал Каиде“ и „Исламске државе“. Стога, корене сукоба у Јемену можемо потражити у непоштовању договора о подели власти, али и јачањем других актера – Хута, као и терористичких група.

⁷ Више о националном идентитету видети у: Деспотовић, Љубиша. 2018. “Кинеска дискретна геополитичка трансгресија ка Балкану и безбедносни идентитет Србије”. *Политика националне безбедности*, 2: 31-40.

Саудијска коалиција као главни актер у региону

Иако се Саудијска Арабија непосредно умешала у политичку динамику Јемена кроз смену председника државе 2011. године под окриљем Савета за заливску сарадњу арапских земаља, њен утицај на Јемен, али и целокупни регион, најјасније се може сагледати кроз активности Саудијске коалиције. Међутим, пре него што објаснимо природу тог „војног савеза“, важно је указати на друштвенополитичке околности у којима се ова коалиција појавила.

Упркос константним тензијама у Јемену, као искру која је запалила ватру грађанског рата у овој земљи можемо идентификовати неуспели покушај постизања консензуса о новом Уставу. У стварању устава су почетком 2014. године учествовали доминантни политичари Севера и скрајнути политичари Југа, на основу чега је планирана подела државе на шест региона. Сукоб је настао на основу одлуке међународно признате Владе Јемена да укине субвенције за гориво, чиме је покренута нова серија протеста у земљи. Међу најгласнијим демонстрантима истакао се вођа Хута⁸, Абдулмалик ал Хути, који је том приликом запретио да ће спровести побуну против владе, што ће ал Хути до септембра 2014. године и испунити преузимањем контроле над престоницом Саном, којом Хути владају и дан-данас. До краја фебруара 2015. године, Масур Хади је власт у Сани формално предао у руке Хута, а затим избегао из кућног притвора, у којем се налазио од септембра 2014. године у Аден, који је прогласио привременом престоницом, а самим тим и себе председником. Рачунајући на подршку Јужног транзиционог савета (ЈТС), међународно призната Влада Јемена отпочела је борбу против Хута. Међутим, када су Хути почели да напредују ка Адену, Мансур Хади је схватио да се растрзана војска Јемена неће моћи изборити са побуњеницима, те је уточиште – и физичко и политичко – потражио у Ријаду.

⁸ Покрет Хута (познат под именом *AnsarAllah* – Присталице Алаха) је зедитски шиитски ревивалистички покрет, оформљен 2004. године. Више о томе видети у: Sharp, J. M. (2019). *Yemen: Civil War and Regional Intervention*. R43960. Version 33 – Updated. Congressional Research Centre.

Дан након што је Абдрабух Мансур Хади приспео у Ријад, Саудијска Арабија је окупила поједине земље *MENA* региона⁹ у војни савез назван „Арапска коалиција“, али који је у медијима преименован у „Саудијску коалицију“, због чињенице да је савез успостављен на иницијативу Ријада. Саудијска коалиција окупља следећих девет земаља: Саудијску Арабију као предводника коалиције, УАЕ као једне од највећих контрибутора коалицији и државе са највећим политичким интересом у земљи, те Судан, Египат, Мароко, Бахреин, Кувајт, Јордан и Катар (с тим што се Катар повукао из коалиције у јуну 2017. године услед погоршања односа са Саудијском Арабијом и УАЕ). Како Саудијска Арабија предводи наведену коалицију, она такође и спроводи већину ваздухопловних напада на позиције Хута у Јемену, а такође предводи поморску блокаду јеменске обале, која представља врло значајан фактор који је умногоме допринео погоршању хуманитарне ситуације у тој земљи (Perlo-Freeman 2018). Према наводима медија из најранијих периода интервенције Саудијске коалиције, Ријад је упутио око стотину борбених авиона у дејствовања, а такође је распоредио око 150.000 припадника оружаних снага на својој територији, дуж јужне границе са Јеменом (Evans 2018). Са друге стране, УАЕ допринос дају кроз упућивање припадника оружаних снага на југ Јемена ради борбе против Хута, као и против припадника „Ал Каиде“ на Арапском полуострву (*AQAP*). Па ипак, познаваоци ових догађаја тврде да се допринос УАЕ на терену понајвише огледа у пружању финансијске подршке, наоружања и обуке припадника локалних оружаних снага Јемена лојалних међународно признатој влади. Поред тога, УАЕ су Саудијској коалицији такође уступиле око 30 борбених авиона за спровођење ваздухопловних напада на терену (Perlo-Freeman 2018). Друге, мање активне земље региона, доприносе стављањем мањег броја борбених авиона на располагање саудијским војницима (Бахреин – 12, Кувајт – 15 и Катар – 10), док афричке арапске земље дају мешовит допринос. Египат учествује спровођењем патрола Аденским заливом и упућивањем припадника оружаних снага и борбених авиона на терен, Судан је током последњих пет година имао до

9 *MENA* регион односи се на регион који чине арапске земље на Блиском истоку и на Северу Африке (eng. *Middle East and North Africa*).

30.000 војника на терену, од којих је већина сада повучено¹⁰, док Мароко наводно доприноси и људством и борбеним авионима (Evans 2018).

Наведена коалиција је 26. марта 2015. године отпочела спровођење ваздухопловних напада на позиције Хута у оквиру операције „Олуја одлучности“, која је трајала до 21. априла исте године, када је коалиција отпочела са спровођењем операције „Поновно успостављање наде“, која је и даље у току.

РАТНИ ДИСКУРС

Пре него што се упустимо у анализу дискурса учесника конфликта, неопходно је идентификовати најзначајније актере који имају директан утицај на унутрашњу политику Јемена и националну безбедност те земље. Позивајући се на опште схватање појма националне безбедности, јасно се истиче да он подразумева успостављање објективног стања заштићености националних вредности и интереса од свих облика угрожавања и субјективног осећаја безбедности грађана, а која се, пре свега, заснивају на очувању суверенитета и територијалног интегритета.

Како наводи ал Мадхаци, национална безбедност Јемена није угрожена само активностима терористичких организација и ривалитетом са неком другом земљом, иако активности Саудијске коалиције одају такав утисак, већ је првенствено угрожена активностима унутрашњих актера који позивају на цепање територијалног интегритета кроз одвајање јужних провинција (ЈТС), као и неспособношћу државног руководства да стане у заштиту цивилних и државних институција и цивилног становништва (Al-Madħađī 2017).

Анализирајући унутрашње факторе који представљају претњу по националну безбедност Јемена, не можемо говорити само о погубном утицају активности Хута по људску безбедност и рушавање демократије, већ и о удару Јужног транзиционог

10 Почетком 2020. године, портпарол суданских Снага за брзи одговор Цаман Цуна Адан је изјавио да се у Јемени у том тренутку налазило само 657 припадника суданских оружаних снага, при чему ће и они бити повучени са терена. Видети више о томе у: Al-Ashwal, A. (03.02.2020). Sudanese troops continue exit from war-stricken Yemen. Al-Monitor. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/01/yemen-sudan-pullout-troops-war-uae-saudi-arabia-coalition.html>.

савета на територијални интегритет, али уједно и на безбедност самих грађана Јемена. На крају, последњи унутрашњи фактор дестабилизације државе и слабљења националне безбедности је и међународно призната Влада Јемена, коју предводи Абдрабух Мансур Хади, узевши у обзир да државни врх није успео да одговори Хутима на војном плану, нити ЈТС на политичком, а последично ни војном плану. Наиме, како је циљ сваке владе да пружи највећи степен заштите и стабилности својим грађанима и својој нацији на свим политичким, економским, социјалним, идеолошким, војним и еколошким пољима у земљи против свих врста унутрашњих и спољних, било регионалних или међународних претњи, јасно је да је у тој улози међународно призната Влада Јемена заказала (Al-Mu'āfā 2013). Таква неефикасност владајућег руководства отворила је врата актерима из региона, који су врло радо, у оквиру Саудијске коалиције, допринели додатном угрожавању националне безбедности Јемена на неколико нивоа.

Иако у Саудијској коалицији учествује, или је у „златним временима“ учествовало, девет арапских земаља, јасно се може закључити да само два актера коалиције имају јак утицај на војно-политичку ситуацију у Јемену - и то Саудијска Арабија и Уједињени Арапски Емирати. Остали контрибутори су учешће у коалицији искористили зарад изградње или јачања билатералне сарадње са Саудијском Арабијом, попут Египта и Марока, док су други, попут Судана, из учешћа извукли директну материјалну корист. Из наведеног је сасвим разумљиво зашто ће се у наставку рада изоставити реторика Судана, Египта, Марока, Бахреина, Кувајта, Јордана и Катара, узевши у обзир да њихово ангажовање, осим очигледног удара на људску безбедност Јеменаца и институције од значаја у земљи, немају круцијалан утицај на политичке прилике.

За потребе овог рада, узета је у обзир реторика најистакнутијих личности у оквиру наведених идентификованих актера, ограничивши се на њихове објаве и званичан дискурс у периоду од јануара до јуна 2020. године.

Ставови међународно признате Владе Јемена

Као најистакнутије лице међународно признате Владе Јемена истиче се тренутни председник, Абдрабух Мансур Хади. Анализом 36 чланака објављених на арапском и енглеском језику у оквиру наведеног временског периода, од којих су девет приказана као примери наведене реторике, истиче се закључак да је Хадијев став окренут ка имплементацији Споразума из Ријада, који сматра „безбедним излазом из ратног стања“, као и ка пропагирању поштовања споразума о прекиду ватре и деескалације сукоба са Хутима (AlAin 27.06.2020). Стандардна реторика председника, по питању Хута, подразумева окарактерисање побуњеника као „тела којим управља Техеран“ и групе која се снабдева иранским наоружањем (AlRoeva 27.06.2020; AlBatati 24.04.2020). Такође, Абдрабух Мансур Хади обраћања медијима користи како би осудио активности Хута у земљи, док у последње време своје осуде и оптужбе по питању неуспешне имплементације Споразума из Ријада такође усмерава и ка ЈТС (AlMayadeenNet 27.06.2020).

Када говоримо о ЈТС, у првој изјави након проглашења ванредног стања и проглашења самоуправе ЈТС на југу, Абдрабух Мансур Хади позива на прекид сукоба и „крвопролића“, те на поштовање споразума о подели власти, иако наведени споразум никада није имплементиран (Al-Dālī 28.06.2020; AdenNews 27.06.2020). Уз то, председник је у неколико наврата наредио оружаним снагама Јемена лојалним међународно признатој влади да поштују тај споразум и примирје које је Саудијска коалиција објавила услед пандемије вируса корона, наводећи ипак да је војсци дозвољено да одговори на провокације Хута (Al-Batati 10.04.2020). Такође, Хади наглашава да ће међународно призната Влада Јемена начинити сваки напор како би одржала суверенитет и територијални интегритет Јемена, те да ће окончати настојања ЈТС да отцепи југ (Ahmed 29.05.2020).

Ставови Јужног транзиционог савета

За официјелног портпарола Јужног транзиционог савета (ЈТС) одређен је Низар Хајтам (Nizār Haytam), те је стога извршена анализа Хајтамових званичних изјава за медије у наведеном временском периоду. У саму анализу садржаја уврштено је 27 новинских чланака, од којих је девет приложено приликом пружања образложења реторике сепаратиста са Југа. Оно што се иницијално истиче у новинарском дискурсу јесте податак да ЈТС ужива подршку УАЕ, што се често као фраза провлачи у уводним реченицама чланака (Debriefер 18.06.2020; Middle East Eye 22.06.2020).

У својим изјавама за медије, Хајтам се углавном обраћа Саудијској коалицији са позивом да изврши притисак на локалне актере како би се имплементирала политичка компонента Споразума из Ријада (Debriefер 30.04.2020; Nabor 30.04.2020). Поред тога, јавља се и устаљена реторика оптуживања међународно признате Владе Јемена, а пре свега јеменских министара, да они не раде у корист Јемена и јеменског народа, већ да имплементирају агенде страних фактора, наводећи да политичари са севера представљају претњу по јеменски народ и „савез Саудијске Арабије и УАЕ“. Такав став Хајтам објашњава тиме да је „савез Саудијске Арабије и УАЕ“, како он дефинише Саудијску коалицију, под притиском јеменске владе, која не жели да се ситуација на северу са Хутима реши војним путем, нити да се југ уздигне (AlJazeera 31.05.2020).

Поред тога, функцију портпарола је у тренутку проглашења ванредног стања, као и проглашења самоуправе, вршио Ал Хадир Сулејман (Al-Ḥādir Sulayman), који је у датом тренутку деловао из Сједињених Америчких Држава. Он је показивао „агресивну реторику” која се у његовим објавама јављала и кроз идентификацију Саудијске Арабије¹¹ као главног кривца за погоршање хуманитарне кризе у земљи, истичући такође да Ријад није исплатио плате припадницима оружаних снага ЈТС, нити је допремио договорене количине наоружања,

¹¹ У поређењу са Сулејмановом реториком, важно је истаћи изјаву Низара Хајтама, званичног портпарола ЈТС, да ЈТС има складне односе са Саудијском Арабијом, те осуђује негативну кампању медија против Ријада. Више о томе у: Al-AyyamInfo. (16.02.2020.). Al-mağlis al-'intiḳālī: mā yamas as-sa'ūdīyya yamas aḡ-ḡanūb. <https://www.alayyam.info/news/83RI-9GYY-QTHDIH-764F>.

муниције и хране (Knipp 29.04.2020; AlQuds 29.04.2020). Поред тога, Сулејман је током наведеног периода истицао да је разлог појачане жеље за отцепљењем континуирано урушавање државних институција на југу, као и изостанак основних услуга, што представља директну критику међународно признатој Влади Јемена (Al Jazeera 26.04.2020.).

Ставови Хута

Портпарол побуњеничке групе Хута је бригадни генерал Јахја Сариу (Yahya Sairi), чије се изјаве умногоме разликују од изјава представника међународно признате Владе Јемена и ЈТС, не само по тону, већ и по тематици. У саму анализу садржаја уврштено је 29 новинских чланака, од којих је девет приложено ради приказа „ратне реторике“ Хута.

Изјаве портпарола Хута могу се класификовати у следеће категорије: 1) претње нападом на стратешки значајне објекте и цивилно становништво Саудијске Арабије (Barakat 07.07.2020; Tasnim 16.06.2020); 2) извештаји о нападима коалиције на позиције Хута у Јемену (MehrNews 29.01.2020); 3) статистички подаци о броју изведених ваздухопловних напада Саудијске коалиције, којима се истиче разорни утицај коалиције по локално становништво (MiddleEastMonitor 24.03.2020; Tasnim 15.04.2020); 4) објаве о „ослобађању“ територија од утицаја међународно признате Владе Јемена и Саудијске коалиције (Tasnim 30.04.2020); и 5) промоција војних способности и техничких достигнућа Хута (Tasnim 24.02.2020).

Узевши у обзир да је уврежено мишљење међународне заједнице да Хути уживају подршку Ирана, који побуњенике снабдева наоружањем, као и стручњацима и саветницима на терену, важно је истаћи начин на који ирански медији извештавају о дешавањима у Јемену. Честа је појава у иранским медијима, а посебно у чланцима које објављује Међународна куранска новинска агенција (IQNA), да се Хути дефинишу као знаничне оружане снаге Јемена, чиме се јасно указује на подршку коју та група ужива од стране иранског државног врха (IQNA 10.07.2020). Такву праксу практикују и други ирански медији, попут новинске агенције *Mehr, Tasnim*.

Овакво хетерогено медијско извештавање о рату у Јемену, само додатно усложњава разумевање ионако комплексне војнополитичке ситуације у овој земљи, а самим тим и отежава објективну научну анализу.

Реторика Саудијске коалиције

Ради анализе дискурса који Саудијска коалиција пропагира у медијском простору, елабориране су изјаве портпарола коалиције, пуковника Туркија ал Маликија (Turkī al-Mālikī), приказаних у оквиру 22 новинска чланка, од којих је приложено девет.

На први поглед, реторика којом се користи пуковник ал Малики у многоме подсећа на реторику бригадног генерала Јахје Сариуа. Може се закључити да се међународно призната Влада Јемена и ЈТС користе политичком реториком, док се Хути и Саудијска коалиција највише крећу у оквиру класичног ратног дискурса.

Као што Хути заснивају своју реторику на објави напада на циљеве од значаја за Саудијску Арабију, на исти начин Саудијска коалиција неретко извештава о успешном пресретању балистичких ракета Хута и уништавању њихових беспилотних летелица (MiddleEastOnline 23.06.2020; Saudi-Gazette 27.05.2020; AlBayan 29.03.2020). У том контексту, портпарол пуковник ал Малики истиче да Хути циљају цивилне објекте и цивиле, чиме уједно додатно „демонизује“ побуњеничку групу (MakkahNewspaper 22.06.2020). Како се ЈТС у медијским садржајима често дефинише као група која ужива подршку УАЕ, на исти начин Саудијска Арабија истиче да подржава „леgitимну Владу Јемена“ против „терориста Хута, које подржава Иран“ (Alghoul 23.06.2020). Пуковник ал Малики, поред објава успешног спречавања напада или окарактерисања Хута као „продужене руке Техерана“, такође те нападе користи да укаже на чињеницу да континуирани напади софистициранијим наоружањем потврђују да Иран наоружава побуњенике (AlAin 12.06.2020).

Политички аспект званичног дискурса Саудијске коалиције, с друге стране, позива на помирење, успостављање

споразума о прекиду ватре¹² и имплементацију Споразума из Стокхолма, као и скорије постигнутог Споразума из Ријада. Међутим, ни у тим приликама, пуковник ал Малики не пропушта да укаже на то да ће, и у периоду мира, коалиција одговарати на провокације Хута (Akhbaar 24 09.04.2020). Саудијска коалиција такође документује сваки напад Хута, те излази пред медије са бројкама које се тичу кршења споразума у одређеним временским интервалима (Akhbaar 24 08.05.2020).

ЗАКЉУЧАК

Грађански рат у Јемену свакако су проузроковали унутрашњи политички актери, али је уплив Саудијске коалиције, или боље речено – Саудијске Арабије и УАЕ, у политичка и војна питања довео до додатне ескалације сукоба. Наиме, од самог почетка сукоба, иако је постојало изражено незадовољство чланова ЈТС, оно није изазивало претерано велику опасност по националну безбедност Јемена, јер су претње отцепљењем остајале присутне само у медијском етру, без значајних помака ка физичком отцепљењу. У првим годинама грађанског рата, главну претњу по људску, државну и националну безбедност Јемена представљали су Хути, као и присуство „Ал Каиде” на територији те земље.

Корене интересовања Саудијске Арабије за улазак у рат у региону можемо потражити на неколико нивоа. Пре свега, како је Ријад окупљање коалиције и отпочињање војне интервенције у Јемену дефинисао потребом да се угуши побуна Хута, први траг на путу ка дешифровању намера Саудијске Арабије можемо потражити у чињеници да се Хути у медијима отворено дефинишу као група коју подржава Техеран, те да је реторика Ирана, бар у медијима, окренута ка пружању подршке тој групи, називајући је „легитимном војском Јемена“. Саудијска Арабија, као најјачи представник сунита, и Иран, као најистакнутији представник шиита, деценијама воде борбу за политичку доминацију регионом још од чувене Хомеинијеве револуције у Ирану 1979. године, те Ријад свакако помоћ

12 Саудијска коалиција је 09. априла 2020. године прогласила двонедељни прекид ватре услед пандемије вируса корона, који је касније продужен на додатних месец дана. Више о томе видети у: Middle East Online. (09.04.2020.). Saudi-led coalition declares 2-week ceasefire in Yemen. <https://middle-east-online.com/en/saudi-led-coalition-declares-2-week-ceasefire-yemen>.

Техерана побуњеницима „из комшилука“ схвата као директну претњу.

С друге стране, у питањима доминације никада не смемо бацити у запећак питање економске надмоћи, за коју се ове две нације не боре само на регионалном, већ и на глобалном нивоу. Као велики произвођачи и извозници енергената, ни Иран ни Саудијска Арабија не смеју дозволити да, у борби за глобалну превласт, она друга превагне. У том смислу, Саудијска Арабија Јемен види као „коридор“ којим би, удаљивши се од домета иранског наоружања, себи обезбедила пут до безбеднијих обала, са којих би могла даље да извози своја богатства, и самим тим даље утврђује своју моћ. На том путу, стоји јој само нестабилна политичка и безбедносна ситуација у Јемену.

Овакву поставку решења поткрепљује и чињеница да је Саудијска коалиција отпочела са ваздухопловним нападима на положаје Хута само дан након што је председник Јемена, Абдрабхух Мансур Хади, пребегао и Ријад. Из тога се може закључити да је Саудијска Арабија само чекала повољан тренутак да отпочне дејствовање по Јемену.

Војна интервенција сама по себи представља вид угрожавања националне безбедности Јемена, јер представља директну претњу по локално становништво, које неизбежно страда у ваздухопловним нападима и копненим офанзивама. Поред тога, ослањање на „војно решење“ отежало је успостављање стабилног „политичког процеса“ у земљи, чиме је сама институција државе, а пре свега и институција председника, дугорочно пољуљана, без назнака стабилизације у скоријем времену. Таква политичка ситуација у земљи додатно је поспешила етносепаратизам Јужног транзиционог савета који, иако је и у периоду пре интервенције Саудијске коалиције гајила етносепаратистичка настојања, након пет година војне интервенције, схвата да решење проблема са Хутима неће нужно донети и политичко решење, те ни равномерну поделу власти између Севера и Југа. Томе у прилог иде и чињеница да у оквиру коалиције не влада потпуно разумевање по питању активности у Јемену, узевши у обзир пораст подршке коју УАЕ пружа ЈТС.

Иако су унутрашњи актери на јеменској сцени „закували чорбу“, Саудијска коалиција ју је дефинитивно „зачинила“, и самим тим онемогућила да се ситуација у Јемену примири у скоријем периоду. Чак и у случају склапања мировног споразума и прекида ратних дејстава у земљи, јеменски народ ће бити остављен да сам „покрпи рупе“ у националној безбедности своје земље, почевши од санирања штете изазване дугорочним неслагањем Севера и Југа на политичком плану, до поновне изградње значајне инфраструктуре и самог јеменског друштва.

ЛИТЕРАТУРА

AdenNews. 27.06.2020. “Al-nuṣal-kāmīllīkali-maar-ra’īsal-yamanī ‘AbdrabbuhMaṣūrHādī al-yawmas-sabt 27-6-2020”. <https://www.adennews.net/story/112701>.

Ahmed, Omar. 29.05.2020. “Saudi Arabia’s puppet Yemen government is hanging by a thread”. <https://www.middleeastmonitor.com/20200529-saudi-arabias-puppet-yemen-government-is-hanging-by-a-thread/>.

Akhbaar 24. 09.04.2020. “„Al-Mālīkī“ yuwaḍiḥkayfas-ayata ‘āmil “at-taḥāluf“ ma’a al-ḥūṭīyyin’ idā lam yaltazimūbi-waqf’ iṭlāq an-nār (fidīyū)”. <https://akhbaar24.argaam.com/article/detail/487197>.

Akhbaar 24. 08.05.2020. ““At-taḥāluf“: milīšiyā al-ḥūṭī’ ir-takabat 104 ’iḥtirāqātli-waqf’ iṭlāq an-nār fī 24 sā’a”. <https://akhbaar24.argaam.com/article/detail/491125>.

Al Ain. 12.06.2020. “At-taḥāluf: huḡumāt al-ḥūṭī’ alā as-sa’ūdiyyatu’ akidḥuṣūlahum ‘alā’ asliḥa’ irāniyya”. <https://al-ain.com/article/1582294319>.

Al Ain. 27.06.2020. “Hādī: taṣ’īd al-ḥūṭī ‘,hamaḡt’ wa ‘,’ itti-fāqar-Riyād’ muḥriḡāman”. <https://al-ain.com/article/yemen-abdrabbuh-mansour-hadi-houthis>.

Al-Ashwal, A. 03.02.2020. “Sudanese troops continue exit from war-stricken Yemen”. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/01/yemen-sudan-pullout-troops-war-uae-saudi-arabia-coalition.html>.

Al-Ayyam Info. 16.02.2020. “Al-mağlis al-’intiqaīlī: māyamas as- sa’ūdiyyayamasāğ-ğānūb”. <https://www.alayyam.info/news/83RI9GYU-QTHDIH-764F>.

Al-Batati, Saeed. 10.04.2020. “Yemen leader orders army to back Saudi-led truce”. <https://arab.news/jkrup>.

Al-Batati, Saeed. 24.04.2020. “Hadi vows to defeat Iran’s ‘evil designs’ in Yemen”. <https://arab.news/z24sn>.

Al Bayan. 29.03.2020. “As-sa’ūdiyyata ‘ataridwatadam-miršārūhīnbāsitiyīnḥūṭiyyīn”. <https://www.albayan.ae/one-world/arabs/2020-03-29-1.3815480>.

Al-Dālī, Waṣīm. 28.06.2020. “Ar-ra’īs al-yamanī ‘Abdrab-buhMaṣšūryad’ū al-’infīāliyyīn al-ğānūbiyyīn ilā ‘,’iīqāfnazīf ad-dimā’”. <https://www.france24.com/ar/20200628%D8%A7%D9%84%D8%B1%D8%A6%D9%8A%D8%B3%D8%A7%D9%84%D9%8A%D9%85%D9%86%D9%8A%D8%B9%D8%A8%D8%AF%D8%B1%D8%A8%D9%87%D9%85%D9%86%D8%B5%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%AF%D8%B9%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%86%D9%81%D8%B5%D8%A7%D9%84%D9%8A%D9%8A%D9%86%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%86%D9%88%D8%A8%D9%8A%D9%8A%D9%86%D8%A5%D9%84%D9%89%D8%A5%D9%8A%D9%82%D8%A7%D9%81%D9%86%D8%B2%D9%8A%D9%81%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%85%D8%A7%D8%A1>.

Al Jazeera. 26.04.2020. “Yemen: What is the Southern Transitional Council?” <https://www.aljazeera.com/news/2020/04/yemen-southern-transitional-council-200426072715154.html>.

Al Jazeera. 31.05.2020. “Tağadud al-muwāğahātbi’ Aby-anwa ‘,al-mağlis al-’intiqaīlī“ yatahimwuzarā’ yamaniyyīnbian-fid’ aḡnidāthāriğiyya”. <https://www.aljazeera.net/news/politics/2020/5/31/%D8%AA%D8%AC%D8%AF%D8%AF%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%88%D8%A7%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%AA%D8%A8%D8%A3%D8%A8%D9%8A%D9%86%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AC%D9%84%D8%B3>.

Al Mayadeen Net. 27.06.2020. “Hadī: ta ‘aṭurtanfīd’ itti-fāqar-Riyāḍnatīḡa’ istimrār al-mumārisāt at- taṣ’ īdiyya „lil’ intiḡālī””. <https://www.almayadeen.net/news/politics/1406838/%D9%87%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D8%AA%D8%B9%D8%AB%D8%B1%D8%AA%D9%86%D9%81%D9%8A%D8%B0%D8%A7%D8%AA%D9%81%D8%A7%D9%82%D8%A7%D9%84%D8%B1%D9%8A%D8%A7%D8%B6%D9%86%D8%AA%D9%8A%D8%AC%D8%A9%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D9%85%D8%B1%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%85%D8%A7%D8%B1%D8%B3%D8%A7%D8%A%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B5%D8%B9%D9%8A>.

Al-Maḡḡaḡī, Bāsim. 24.01.2017. “Istrātīḡiyya al-’aman al-qawmī al-yamanī „,Awlawiyya at-taḡdiyāt wa ’alyāt ’iḡtiwā’ at-taḡdīd al-mustaḡbalī””. Democratic Arabic Center for Strategic, Political and Economic Studies. <https://democraticac.de/?p=42861>.

Al-Mu’ āfā, Walīd ‘Abdallah. 14.01.2013. “Al-’aman al-qawmī al-yamanīqīmamuḡtama’iyya. Al Thawra Foundation”. <http://www.alhawranews.net/%D9%85%D9%86-%D9%86%D8%AD%D9%86>.

Al Roeya. 27.06.2020. “Ar-ra’īs al-yamanī: al-’iḡtikām’ ilā as-silāḡwa al-quwwalanyakūnmaḡbūlān””. <https://www.alroeya.com/6063/2147121%D8%A7%D9%84%D8%B1%D8%A6%D9%8A%D8%B3%D8%A7%D9%84%D9%8A%D9%85%D9%86%D9%8A%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AD%D8%AA%D9%83%D8%A7%D9%85%D8%A5%D9%84%D9%89%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%84%D8%A7%D8%AD%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D8%A9%D9%84%D9%86%D9%8A%D9%83%D9%88%D9%86%D9%85%D9%82%D8%A8%D9%88%D9%84%D8%A7>

Al Quds. 29.04.2020. “Niyūyūrḡ tāymz: aṣ-ṣirā’ fī al-Yaman taḡūlu liḡarb dāḡiliyya wa ad-dawr al-’imārātī wa as-sa’ūdī fiḡā ḡayr wāḡiḡ””. <https://www.alquds.co.uk/%D9%86%D9%8A%D9%88%D9%8A%D9%88%D8%B1%D9%83%D8%AA%D8%A7%D9%8A%D9%85%D8%B2%D8%A7%D9%84%D8%B5%D8%B1%D8%A7%D8%B9%D9%81%D9%8A%D8%A7%D9%84%D9%8A%D9%85%D9%86%D8%AA%D8%AD%D9%88%D9%84-%D9%84%D8%AD%D8%B1/>.

Alghoul, R. 23.06.2020. "Saudi-led Coalition intercepts Houthi missiles, bomb-laden drones". <https://wam.ae/en/details/1395302850463>.

Arraf, S. 2017. *The War Report 2017. The Armed Conflict in Yemen: A Complicated Mosaic*. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights.

Barakat, Bassel. 07.07.2020. "Yemen rebels threaten to attack Saudi royal palaces". <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/yemen-rebels-threaten-to-attack-saudi-royal-palaces/1902618>.

Debrieffer. 30.04.2020. "Mutahaddītal-'intiḳālī yad'ū at-tahāluf 'ilā aḍ-ḍaḡaṭlitanfīḍaš-šakas-siyāsiyyb' ittifāqar-Riyad". <https://debrieffer.net/news-16846.html>.

Debrieffer. 18.06.2020. "Nāṭiq al-'intiḳālīyanfītasrībātRūy-tarzhawla al-muqtarah as-sa'ūdīli'inhā' al-ḥarbḡanūb al-Yaman". <https://debrieffer.net/news-17886.html>.

Деспотовић, Љубиша. 2018. "Кинеска дискретна геополитичка трансгресија ка Балкану и безбедносни идентитет Србије". *Политика националне безбедности*, 2.

Djoric, Marija. 2020. "ISIS Propaganda – Serbia Case Study": „Transformation of international relations in the XXI century: challenges and prospects“, Vth International scientific and practical conference on April 26, 2019, Moscow, Diplomatic Academy, Ministry of Foreign Affairs of Russian Federation, Moscow, 2020.

Evans, D. 10.04.2015. "Factbox: Saudi-led coalition against Yemen's Houthis". <https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-coalition-factbox-idUSKBN0N11F220150410>.

Habtor, Abdulhadi. 30.04.2020. "STC to Asharq al-Awsat: Our Position is Consistent with Saudi Efforts to Bring Peace". <https://english.aawsat.com/home/article/2260621/stc-asharq-al-awsat-our-position-consistent-saudi-efforts-bring-peace>.

IQNA. 10.07.2020. "Yemen Slams Saudi Arabia for Destroying Civilian Vessels, Vows Response". <https://iqna.ir/en/news/3471947/yemen-slams-saudi-arabia-for-destroying-civilian-vessels-vows-response>.

Knipp, Kersten. 29.04.2020. "Fear of further fragmentation growing in Yemen". <https://www.dw.com/en/fear-of-further-fragmentation-growing-in-yemen/a-53285964>.

Makkah Newspaper. 22.06.2020. "At-taḥāluf: al-mīlīšiyāt al-ḥūṭiyya al-'irhābiyyatuṭliq 'adad min aṭ-tā' irātdūntayārbi' ittiḡah al-'a'yān bias-sa'ūdiyya". <https://makkahnewspaper.com/artile/1513808/%D8%A3%D8%AE%D8%A8%D8%A7%D8%B1%20%D9%84%D9%84%D9%85%D9%88%D9%82%D8%B9%20/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D9%84%D9%81%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%8A%D9%84%D9%8A%D8%B4%D9%8A%D8%A7%D8%AA%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%88%D8%AB%D9%8A%D8%A9%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B1%D9%87%D8%A7%D8%A8%D9%8A%D8%A9%D8%AA%D8%B7%D9%84%D9%82%D8%B9%D8%AF%D8%AF%D8%A7%D9%85%D9%86%D8%A7%D9%84%D8%B7%D8%A7%D8%A6%D8%B1%D8%A7%D8%AA%D8%AF%D9%88%D9%86%D8%B7%D9%8A%D8%A7%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D8%AA%D8%AC%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B9%D9%8A%D8%A7%D9%86%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%B3%D8%B9%D9%88%D8%AF%D9%8A%D8%A9>.

Mehr News. 29.01.2020. "Large-scale attack on Yemen's Sana'a repelled: Yahya Saree". <https://en.mehrnews.com/news/155093/Large-scale-attack-on-Yemen-s-Sana-a-repelled-Yahya-Saree..>

MehrNews. 04.07.2020. "Yemen targets positions in SW Saudi Arabia: spox". <https://en.mehrnews.com/news/160507/Yemen-targets-positions-in-SW-Saudi-Arabia-spox>.

Middle East Eye. 22.06.2020. "Yemen government and separatists agree to ceasefire, Saudi coalition says". <https://www.middleeasteye.net/news/saudi-led-coalition-says-yemen-government-and-uae-backed-forces-agree-ceasefire>.

Middle East Monitor. 24.03.2020. "Yemen: Over 257,000 Saudi-led air strikes in 5 years". <https://www.middleeastmonitor.com/20200324-yemen-over-257000-saudi-led-air-strikes-in-5-years/>.

Middle East Online. 23.06.2020. "Saudi-led coalition foils Huthi missile attack on Riyadh". <https://middle-east-online.com/en/saudi-led-coalition-foils-huthi-missile-attack-riyadh>.

Murphy, C. 2006. *Saudi Arabia – Yemen Border Dispute*. ICE Case Studies. Number 197, Nov., 2006. <http://mandalaprojects.com/ice/ice-cases/saudi-yemen.htm#en1>.

Perlo-Freeman, S. 28.02.2018. *Who is arming the Yemen war? (And is anyone planning to stop?)*. World Peace Foundation. <https://sites.tufts.edu/reinventingpeace/2018/02/28/who-is-arming-the-yemen-war-and-is-anyone-planning-to-stop/>.

Saudi Gazette. 27.05.2020. "Arab Coalition forces intercept Houthi drones targeting Najran". <https://saudigazette.com.sa/article/593550/SAUDI-ARABIA/Arab-Coalition-forces-intercept-Houthi-drones-targeting-Najran>.

Sharp, J. M. 2019. *Yemen: Civil War and Regional Intervention*. R43960. Version 33 – Updated. Congressional Research Centre.

Tasnim. 24.02.2020. "Yemen's Army Unveils 4 New Advanced Missile Defense Systems". <https://www.tasnimnews.com/en/news/2020/02/24/2209909/yemen-s-army-unveils-4-new-advanced-missile-defense-systems>.

Tasnim. 15.04.2020. "Saudi Warplanes Continue Bombing Yemen". <https://www.tasnimnews.com/en/news/2020/04/15/2244056/saudi-warplanes-continue-bombing-yemen>.

Tasnim. 30.04.2020. "Yemen Army Clears Most of Jawf Province in Major Operation". <https://www.tasnimnews.com/en/news/2020/04/30/2254495/yemen-army-clears-most-of-jawf-province-in-major-operation>.

Tasnim. 16.06.2020. "Yemeni Drones Hit Saudi Military Site in Asir". <https://www.tasnimnews.com/en/news/2020/06/16/2287649/yemeni-drones-hit-saudi-military-site-in-asir>.

Marija Đorić

Institute for Political Studies, Belgrade

Tanja Milošević

Faculty of Political Sciences, University of Belgrade

IMPACT OF SAUDI COALITION ON THE NATIONAL SECURITY OF YEMEN

Resume

In this paper, the authors analyzed the extent of impact of the Saudi Coalition on the internal political, and consequentially the national security of Yemen. The initial goal of this research is the analysis of motives of Saudi Arabia for engaging in the civil war in Yemen, with the final goal of identifying the results of interventionist activities of the Saudi Coalition in the field, as well as the unforeseeable negative changes in the political and security situation in this country. With the use of content analysis, the authors expressed the discourse propagated by all actors included in the Yemeni conflict – the internationally recognized government, the Southern Transitional Council and the Houthis, as well as the official discourse of the Saudi Coalition, with the goal of expressing the extent of the significance of foreign meddling, as well as its impact on the Yemeni national security. By presenting the active actors, as well as the well-hidden ones, such as Iran, the authors tracked the roots of the idea of a foreign military intervention in Yemen, as well as the consequences it had for the Yemeni people. In the end, the authors confirmed that not only that the intervention impacted human security in the country, but also that the support given to the STC, as well as ignoring the political context of the problem, caused a rebirth of ethno-separatist aspirations, which might further hinder the Yemeni national security.

Key words: *Yemen, war in Yemen, Saudi Coalition, interventionism, Houthis, STC, Saudi Arabia, UAE, Iran*

* Овај рад је примљен 17. августа 2020. године, а прихваћен за штампу на телефонском састанку Редакције, 1. октобра 2020. године.